

Huumeiden käytön haitat muille ihmisille – internetkyselyn haasteita ja tuloksia

Marke Jääskeläinen
Alkoholitutkimussäätiö

Johdanto

- Esitys perustuu artikkeleihin
 - Hakkarainen, P & Jääskeläinen, M (2013). Huumeiden käytön haitat muille ihmisille
 - Jääskeläinen, M & Hakkarainen, P (2013). Suomen investoinnit huumehaittojen torjuntaan ja hoitoon vuonna 2010
 - Molemmat artikkelit kirjassa Warpenius, K & Holmila, M & Tigerstedt, T (toim.) Alkoholi- ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle. THL.
- Samasta aineistosta on julkaistu myös artikkeli Melberg ym. (2011). Measuring the harm of illicit drug use for friends and family. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 28(2), 7-23.

- Huumeiden käyttäjän omaisten, ystävien ja tuttavien kokemia haittoja ei ole juurikaan tutkittu
 - Haitat voivat olla mm. psyykkisiä, fyysisiä, sosiaalisia tai taloudellisia
 - Tässä haitalla tarkoitetaan huolta, harmia ja inhimillistä kärsimystä, jota huumeiden käytöstä on aiheutunut käyttäjän tuntevalle
- Pohjoismainen tutkimusprojekti, jonka tavoitteena oli selvittää:
 - 1) kuinka suurta joukkoa asia koskettaa
 - 2) millaisia vaikutuksia huumeiden käytöllä oli ollut lähipiirin elämään
 - 3) millaisiin rahallisiin panostuksiin ollaan valmiita huumeongelmaisten auttamiseksi

Näin tutkimus tehtiin

- Aineisto kerättiin internetkyselyllä Helsingin alueella vuonna 2008
 - Samaan aikaan vastaava kysely toteutettiin Kööpenhaminassa, Oslossa ja Tukholmassa
 - Pääkaupungit valittiin kohteiksi, jotta saataisiin riittävä määrä huumeongelman koskettamia läheisiä tutkimukseen mukaan
- Kyselyssä tiedusteltiin vastaajien kokemuksia heidän henkilökohtaisesti tuntemistaan huumeiden käyttäjistä

- Kysymyksissä käsiteltiin mm. erilaisia haittoja ja huumeiden käyttäjän aiheuttaman haitan vaikutusta omaan elämään
- Aineiston keruun suoritti kansainvälinen markkinatutkimuslaitos Synovate
 - Paneeli, jossa edustava väestöotos yli 18-vuotiaita
 - Osallistumiskutsu lähetettiin sähköpostitse ja kyselyyn vastattiin internetlomakkeella
- Vastauksia saatiin 832 (vastausprosentti yli 50)

- Vastaajien ikä 19-66 vuotta
 - Iän ja sukupuolen mukaan vastaajat edustivat melko hyvin helsinkiläisiä mutta olivat koulutetumpia
- Aineiston sisällöllisen vinouman arviointi hankalaa: oletettavasti ne, joilla oli huumeongelmaisia lähipiirissään olivat muita halukkaampia vastaamaan
- Ulkopuolelle jäävät ne, joilla ei ole internetliittymää

Kuinka monia haitat koskettavat?

- Vastaajista lähes puolet (45%) oli joskus elämässään ollut huolestunut läheisensä, sukulaisensa tai muun tuntemansa henkilön huumeiden käytöstä
- Viimeisen vuoden aikana huolta oli kokenut 13 %
- Useimmiten vastaajan tuntema huumeiden käyttäjä oli ystävä (17%), tuttu omalta asuinalueelta (12%) tai työ- tai ammattitoveri (8%)
- Vastaajista vain 3 %:lla perheenjäsen käytti säännöllisesti huumeita, ja 6 %:lla sukulainen

- Alle 40-vuotiaat olivat kokeneet jonkin verran enemmän huolta kuin vanhemmat ikäryhmät
- Kysymyksissä ei rajattu käyttöä vain ns. ongelmakäyttöön, joten vastaajat voivat olla huolestuneita hyvin monenlaisista huumeiden käytön muodoista
- Helsingin pitkä huumehistoria huomioon ottaen luvut vaikuttavat uskottavilta
 - Verrattuna muihin Pohjoismaihin Helsingin lukemat olivat alhaisimmat

Huumeiden käytön aiheuttamat haitat

- Vastaajilta kysyttiin olivatko he tuntemansa huumeiden käyttäjän vuoksi a) kokeneet väkivallan pelkoa, b) joutuneet soittamaan poliisille tai c) joutuneet hakemaan tukea tai apua itselleen ammattiauttajalta
 - Kunkin kohdan osalta kysyttiin erikseen oliko näin tapahtunut joskus heidän elämässään tai viimeisen vuoden aikana

- Enemmistö huumeiden käyttäjän tuntevista vastaajista ei ollut elämänsä aikana kokenut väkivallan pelkoa, joutunut soittamaan poliisille tai hakemaan ammattiapua
- Mutta: noin neljännes oli kokenut joskus väkivallan pelkoa
 - Kymmenesosa oli joskus joutunut soittamaan poliisille
 - Reilu kymmenesosa oli joskus joutunut turvautumaan itselle tarkoitettuun ammattiapuun

- Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan asteikolla 0-10 kuinka paljon huumeiden käyttäjän toiminta oli vaikuttanut heidän omaan elämäänsä:
- Valtaosa vastaajista arvioi ettei läheisen tai tuttavien huumeiden käyttö ollut juurikaan vaikuttanut haitallisesti heidän omaan elämäänsä
- Kuitenkin noin 10 % arvioi, että viimeisen vuoden aikana haittavaikutus oli ollut merkittävä, ja koko elämän aikana noin 15 % oli kokenut merkittävää haittaa
 - Ne, joilla huumeiden käyttäjä oli perhepiirissä kokivat haitat muita suurempina
 - Naiset kokivat haitan omaan elämäänsä suurempana miehet

- Haitan kokemisen eroihin vaikuttaa todennäköisesti myös se millaisesta huumeiden käytöstä on kyse, mutta tätä ei määritelty tutkimuksessa
- Ne vastaajat, jotka eivät tunteneet henkilökohtaisesti huumeiden käyttäjää kuvittelivat haittavaikutuksen elämäänsä paljon suuremmaksi
 - 76 % näistä vastaajista arvioi, että haitta olisi merkittävä
 - Tämä kuvastaa huumeisiin liitettyjen pelkojen vaikutusta

Halukkuus rahallisiin panostuksiin huumeongelmaisten auttamiseksi

- Vastaajista hieman alle 40 % kannatti 100 euron veronkorotusta vuodessa, jos sillä voitaisiin rahoittaa 800 huumeriippuvaisen hoito
 - Toisaalta yli 20 % käyttäisi veronkorotuksen muuhun tarkoitukseen ja 14 % oli kaikkia korotuksia vastaan
- Lisäksi vastaajista 42 % olisi valmis antamaan 500 euroa omista rahoistaan huumeriippuvaisen ystävänsä hoitoon
 - 25 % vastusti ajatusta

- Huomattava osa helsinkiläisistä halukkaita maksamaan huumeongelmaisten hoidosta
- Maksuhalukkuutta mittaavia kysymyksiä arvosteltu epävarmuudesta tulosten merkitsevyydessä: myönteisten vastausten antaminen lomakkeella on helpompaa kuin maksaminen todellisuudessa
- Voidaan tulkita että tässä maksuhalukkuus kuvaa helsinkiläisten myönteistä suhtautumista huumehoidon mahdollisuuksiin

Tutkimuksen haasteita ja jatkotutkimuksen aiheita

- Aiemman tutkimustiedon ja hyvien käytäntöjen puuttuessa tutkimusasetelma ja -kysymykset olivat luonteeltaan jossain määrin kokeilevia
- Internetkyselynä toteutetun tutkimuksen haasteita on mm. vastaajien valikoitumisen arviointi

- Jatkossa tämän tyyppisessä tutkimuksessa:
 - Kannattaisi määritellä millaisesta huumeiden käytöstä on kyse
 - Huumeiden käyttäjien läheisten ja tuttavien itse määrittelemille haitoille voisi antaa tilaa
 - Selvittää tarvittaisiinko Suomessa nykyistä laajempaa tukea huumeiden käyttäjän läheisille ja muille ihmisille, ja millaista tukea läheisen huumeiden käytöstä huolestuneet toivoisivat saavansa

KIITOS!